

3 (Sem-5/CBCS) SKT HC 2

2024

SANSKRIT

(Honours Core)

Paper : SKT-HC-5026

(Sanskrit Grammar)

Full Marks : 80

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

UNIT—I

**(General Introduction to Vyākaraṇa, Śivasūtra,
Paribhāṣā, Sandhi)**

(व्याकरण-शिवसूत्र-परिभाषा-सन्धीनां सामान्यं परिचयः)

(Marks : 20)

(अङ्काः—20)

1. Answer the following questions as directed : $1 \times 3 = 3$

यथानिर्देशं निम्नलिखितप्रश्नानामुत्तरं प्रदेयम्—

**(a) _____ is defined as signifying an original
enunciation. (Fill in the blank)**

_____ आद्योच्चारणम्।

(रिक्तस्थानं पूरयत)

(b) How many letters are there in 'इक्' प्रत्याहार?

'इक्' प्रत्याहारे कति वर्णाः सन्ति?

(c) There are _____ number of suffixes in सुप्विभक्ति. (Fill in the blank)

सुप्विभक्तौ _____ संख्यकाः प्रत्ययाः सन्ति।

(रिक्तस्थानं पूरयत)

2. How many unaspirated letters are there in Sanskrit alphabet? Write their names.

2

संस्कृतवर्णमालायाम् अल्पप्राणवर्णाः कतिविधाः सन्ति? तेषां नामानि लिखत।

3. Write short notes on any two of the following :

$2\frac{1}{2} \times 2 = 5$

अधस्तनेषु द्वयोः संक्षिप्तटिप्पणी विधेया—

सवर्णम् ; प्रगृह्यम् ; प्रत्याहारः आगमः।

Or / अथवा

Elucidate the idea contained in the following sentence :

5

अधोलिखित-वाक्यस्य आशयः स्पष्टीक्रियताम्—

“शकन्धादिषु पररूपं वाच्यम्।”

4. Explain with examples any two of the following : 10

अधोलिखितेषु सोदाहरणं सूत्रद्वयं व्याख्यायताम्—

उरण् रपरः ; वृद्धिरेचि ; सर्वत्र विभाषा गोः ; अलोऽन्त्यस्य।

Or / अथवा

Write a brief note on Trimunivyaṅkaraṇa tradition.

त्रिमुनिव्याकरणपरम्परासम्बन्धे एकां संक्षिप्तटिप्पणीं लिखत।

UNIT—II

(Natvavidhi and Satvavidhi)

(णत्वविधिः षत्वविधिः च)

(Marks : 10)

(अङ्काः—10)

5. Write the correct forms of any ten words from the following :

5

अधस्तनेषु दशपदानां शुद्धरूपं लेखनीयम्—

अणिमा/अनिमा ; मघोणि/मघोनि ; करिणि/करिनि ;
नाम्णा/नाम्ना ; दीर्घहाणम्/दीर्घहानम् ; उष्णिक्/
उस्त्रिक् ; धारणा/धारना ; मधुणे/मधुने ; अनेण/अनेन ;
ब्रह्मणा/ब्रह्मना ; वृत्रहणम्/वृत्रहनम् ; अर्यम्णाः/अर्यम्नः ;
पृतणा/पृतना ; अहणि/अहनि ; निपुणेन/निपुणेण ;
आमलकाणि/आमलकानि।

6. Write the correct forms of any ten words from the following :

5

अधोलिखितेषु दशपदानां शुद्धरूपं लिखत—

हृदयेषु/हृदयेसु ; शीर्षासन/षीर्षासन ; दधृषौ/दधृसौ ;
जिगमिसति/जिगमिषति ; सुवसः/सुवषः ; पिपठिषौ/
पिपठिसौ ; चिकीर्षा/चिकीर्षा ; सजुसा/सजुषा ; राजसु/
राजषु ; पुसा/पुषा ; यूषः/यूसः ; युष्मासु/युष्माषु ;
युधिस्थिरः/युधिष्ठिरः ; सर्पिंसी/सर्पिंषी ; पर्यास्वनी/
पर्याष्वनी ; विदुषि/विदुसि ।

UNIT—III

(Declension, Conjugation and Roots)

(शब्दविभक्तिः, क्रियाविभक्तिः धातवः च)

(Marks : 25)

(अङ्काः—25)

7. Answer the following questions :

1×4=4

अधस्तनानां प्रश्नानामुत्तराणि लेखनीयानि—

- (a) Write the case-ending and number of the following words :

अधोलिखितयोः पद्योः विभक्तिं वचनं च लिखत—

राजानः ; गाम् ।

- (b) Write the gender and case-ending of the following words :

अधस्तनस्य पदद्वयस्य लिङ्गं विभक्तिं च लिखत—
अस्याम् ; विपदि ।

- (c) What form the root '√दा' takes in the third person plural number of लट्लकार?

'√दा'-धातोः लट्लकारस्य प्रथमपुरुषस्य बहुवचने किं रूपं भवति?

- (d) Write the correct form of the root '√प्रच्छ' in the 3rd person singular number of लट्लकार.

'√प्रच्छ'-धातोः लट्लकारस्य प्रथमपुरुषैकवचने शुद्धरूपं लिखत ।

8. Answer the following questions :

2×3=6

निम्नलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत—

- (a) Write the third case-ending declension of the word 'सुहृद्' and 7th case-ending declension of the word 'विद्यार्थिन्' in all the three numbers.

'सुहृद्'-शब्दस्य त्रिषु वचनेषु तृतीयान्तं तथा च 'विद्यार्थिन्'-शब्दस्य त्रिषु वचनेषु सप्तम्यान्तं रूपं लिखत ।

- (b) Fill in the blanks with correct form in plural number :

बहुवचने यथोचितं रूपाणि विलिख्य रिक्तस्थानं पूरयत—

(i) वाचा _____

(ii) अमुना _____

(iii) राज्ञा _____

(iv) पूर्वस्मात् _____

(c) Write the forms of root '√स्था' in विधिलिङ् in all the numbers of third person.

'√स्था'-धातोः विधिलिङ्लकारे प्रथमपुरुषे सर्वेषु वचनेषु रूपाणि लेखनीयानि।

9. Write the forms of either '√दृश्' in लङ्लकार in all numbers and all persons or the forms of '√हन्' in लोट्लकार in all numbers and all persons.

5

'√दृश्'-धातोः लङ्लकारे अथवा '√हन्'-धातोः लोट्लकारे सर्वेषु पुरुषेषु वचनेषु च सर्वेषु रूपाणि लिखत।

10. Write any one of the following :

10

अधोलिखितयोः एकतरस्य उत्तरं प्रदेयम्—

(a) Decline 'इदम्' in all विभक्तis, वचनs and लिङ्गs.

'इदम्'-शब्दस्य लिङ्ग त्रये, सर्वासु विभक्तिषु, सर्वेषु वचनेषु च रूपाणि लिख्यन्ताम्।

(b) Write the feminine declension of the word 'देव' in all विभक्तis and वचनs.

'देव'-शब्दस्य स्त्रीलिङ्गे सर्वेषु वचनेषु सर्वासु च विभक्तिषु रूपाणि लिखत।

UNIT—IV

(Vibhaktiyarthaprakaraṇa and Samāsaprakaraṇa)

(विभक्त्यर्थप्रकरणं समासप्रकरणञ्च)

(Marks : 25)

(अङ्काः—25)

11. Answer the following questions :

1×3=3

अधोलिखिताः प्रश्नाः समाधेयाः —

(a) Is समास connected to पद or वर्ण?

समासः पदैः वर्णैः वा सह सम्बद्धः?

(b) कुपुरुषः is an example of _____ Samāsa.

(Fill in the blank)

कुपुरुषः इति _____ समासस्य उदाहरणम्।

(रिक्तस्थानं पूरयत)

(c) The word 'अलम्' is taken in the sense of _____.

(Fill in the blank)

अलमिति _____ अर्थग्रहणम्। (रिक्तस्थानं पूरयत)

12. Define सम्प्रदान and state the विभक्ति used in सम्प्रदानकारक.

2

सम्प्रदानस्य लक्षणं प्रदाय सम्प्रदानकारके प्रयुक्तायाः विभक्तेः उल्लेखः कार्यः।

13. Explain, with examples, any *two* of the following Sūtras :

10

अधस्तनेषु सोदाहरणं सूत्रद्वयं व्याख्यायताम्—

अकथितं च ; अपादाने पञ्चमी ; षष्ठी शेषे ;
कर्तृकरणयोस्तृतीया ।

Or / अथवा

Explain, with examples, the following sentence :

अधोलिखितं वाक्यं सोदाहरणं व्याख्यायताम्—

“औपश्लेषिको वैषयिकोऽभिव्यापकश्चेत्याधारस्त्रिधा ।”

14. Expound and name the समासs in any *five* of the following :

10

अधस्तनेषु पञ्चानां विग्रहवाक्यं समासनाम च लिखत—

अहोरात्रः ; सुहृद् ; दम्पती ; कुम्भकारः ; सचक्रम् ;
यथाशक्ति ; चक्रपाणिः ; कृष्णसर्पः ; निर्मक्षिकम् ;
पञ्चगंगम् ।

Or / अथवा

Explain, with examples, any *two* of the following Sūtras :

अधोलिखितेषु सोदाहरणं सूत्रद्वयं व्याख्येयम्—

सहसुपा ; अव्ययीभावे चाऽकाले ; पञ्चमी भयेन ;
अनेकमन्यपदार्थैः ।

★ ★ ★